

11. Karaim Türkçesinde İkilemeler¹

Gülsüm KIRBAŞ²

APA: Kırbaş, G. (2025). *Karaim Türkçesinde İkilemeler*. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (49), 206-221. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17820262>

Öz

İkileme konusu üzerindeki çalışmalar 1899 yılında Karl Foy ile başlamış, daha sonra Türkiye’de de Tuna (1948, 1950), Eren (1949), Marchand (1952), Ağakay (1953, 1954), Çağatay (1978), Hatipoğlu (1981), Kargı Ölmez (1997) başta olmak üzere ikileme üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda ikilemenin tanımı, ikileme terimi yerine kullanılabilecek yeni terimler, ikilemelerin nasıl sınıflandırılması gerektiği, ikileme üzerine yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Anlamı pekiştiren, kuvvetlendiren, anlama söyleyiş güzelliği ve inceliği katan ikilemelerin hem tarihi Türk lehçeleri hem de çağdaş Türk lehçelerindeki kullanılışı üzerine çalışılmıştır. Eş anlamlı, zıt anlamlı, aynı kelimenin tekrarıyla oluşan ikilemeler, biri anlamlı diğeri anlamsız sözcüklerden ikilemeler, her iki sözcüğü de anlamlı ikilemeler, farklı dillerden sözcüklerle oluşturulan ikilemeler ses özelliklerine, şekil özelliklerine, kökenine, görevine göre tasnif edilmiştir. Bu çalışmada da kuzeybatı grubundaki Karaim (Karayim, Karay) Türkçesindeki ikilemeler ele alınacaktır. Çalışma Karay Türkçesinin en kapsamlı sözlüğü olan *Slownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski* (Karayca-Rusça-Lehçe Sözlük) adlı eserde geçen ikilemeler esas alınarak oluşturulmuştur. Öncelikle ikilemeler üzerine yapılan çalışmalardan kısaca bahsedilmiştir. Daha sonra *Slownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski*’de tespit edilen ikilemeler ses özelliklerine, şekil özelliklerine, anlamlarına ve kökenlerine göre tasnif edilmiştir. Sonuç kısmında Karay Türkçesinde ikilemeler hakkında çıkarımlarda bulunulmuş, batı grubunda yer alan Türkiye Türkçesindeki ikilemelerle kuzeybatı grubunda yer alan Karay Türkçesindeki ikilemelerin fonetik, morfolojik, sentaktik açıdan benzerlik ve farklılıkları ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: İkileme, ikilemelerin tasnifi, Karay Türkçesi, Türkiye Türkçesi, *Slownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski*

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin /iThenticate Oran: %7

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 5.10.2025-**Kabul Tarihi:** 04.12.2025-**Yayın Tarihi:** 05.12.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17820262>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Assist. Prof., Selçuk University, Faculty of Literature, Department of Turkish Language and Literature (Konya, Türkiye), **eposta:** gulsunkirbas@selcuk.edu.tr **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-1683-5948> **ROR ID:** <https://ror.org/045hgzm75> **ISNI:** 0000 0001 2308 7215 **Crossref Funder ID:** 501100007086

Reduplications in Karaim Language³

Abstract

The studies on the subject of reduplications started with Karl Foy in 1899 and then many studies on reduplications were carried out in Turkey, especially Tuna (1948, 1950), Eren (1949), Marchand (1952), Ağakay (1953, 1954), Çagatay (1978), Hatipoğlu (1981), Kargı Ölmez (1997). These studies address the definition of reduplication, new terms that can be used in place of the term reduplication, how reduplications should be classified, and studies on reduplication. The study examines the use of reduplications, which reinforce and strengthen meaning and add elegance and nuance to the meaning, in both historical and modern Turkic dialects. Synonyms, antonyms, reduplications formed by repetition of the same word, reduplications of words with one meaningful word and the other meaningless, reduplications with both meanings, and reduplications formed with words from different languages are classified according to their phonetic and morphological characteristics, origin and function. This study will examine reduplications in Karaim (Karayim, Karai) language, a member of the northwestern group. The study will be based on the reduplications found in the *Slownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski* (Karai-Russian-Polish Dictionary), the most comprehensive dictionary of Karaim language. First, studies on reduplications are briefly discussed. Then, the reduplications identified in *Slownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski* are classified according to their phonetic, morphological, meanings and origins. In the conclusion, inferences were made about reduplications in Karaim language and the similarities and differences between reduplications in Turkish, which is in the western group, and reduplications in Karaim language, which is in the northwestern group, were discussed in terms of phonetics, morphology and syntax.

Keywords: Reduplication, classification of reduplications, Karaim language, *Slownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski*

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography

Similarity Report: Received – Turnitin / iThenticate Rate: %7

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 05.10.2025-**Acceptance Date:** 04.12.2025-**Publication Date:** 05.12.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17820262>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

1. Giriş

İkilemeler söz varlığı içerisinde önemli yer tutan ve üzerine çok çalışılan konulardandır. İkilemeler üzerine ilk çalışma 1899 yılında Karl Foy tarafından yapılan *Studien zur Osmanischen Syntax, Das Hendiadyoin und die Wortfolge 'ana baba'* adlı çalışmadır. Oluşumu için uzun süre geçmesi gereken ikilemeler söyleyiş güzelliği, anlam inceliği, akılda tutmayı kolaylaştırma gibi özelliklerinden dolayı Türk dilinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

İkilemeler araştırmacılar tarafından *ses özelliklerine* göre (her iki sözcüğün de ünlüyle başladığı ikilemeler, her iki sözcüğün ünsüzle başladığı ikilemeler, ilk sözcüğün ünlüyle ikincinin ünsüzle başladığı ikilemeler, ilk sözcüğün ünsüzle ikincinin ünlüyle başladığı ikilemeler vb.), *şekil özelliklerine* göre (yalın hâlde olan ikilemeler, hâl eklerinden birini alan ikilemeler, iyelik eklerini alan ikilemeler, yapım eklerini alan ikilemeler, fiilimsi eklerinden birini alan ikilemeler vb.), *manalarına* (eş anlamlı, zıt anlamlı, anlamlı veya anlamsız), *kökenlerine* göre (Türkçe, Arapça, Farsça vb.), *görevlerine* göre (nesne, özne, tümleç, yüklem vb.) farklı şekillerde sınıflandırılmıştır.

İkilemeler için *ikileme* (Hatipoğlu, 1981: 9; Aktan, 2010: 1; Korkmaz, 2017: 157), *ikiz kelime* (Eren, 1949: 283), *ikizleme* (Ağakay, 1953: 191), *koşma* (Ağakay, 1954: 98), *kelime koşması* (Ağakay, 1954: 98), *tekrar* (Tuna, 1948: 429; 1950: 35), *hendiadyoin* (Çağatay, 1978: 29), *yineleme* gibi terimler kullanılmıştır. Bazı araştırmacılar ikileme ile yineleme ve tekrarların karıştırılmaması, ikileme yerine *yineleme*, *tekrar* terimlerinin kullanılmaması gerektiği fikrini savunmuştur. Çok fazla çalışma yapılmış olsa da ikileme konusu hâlen netlik kazanmamıştır.

Hem tarihi hem de çağdaş Türk lehçelerindeki ikilemelerin ele alındığı pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, Karaim Türkçesindeki ikilemeler tespit edilip ses özelliklerine, şekil özelliklerine, anlamları ve kökenlerine göre sınıflandırılmıştır.

2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışma; Nikolay Aleksandroviç Baskakow, Seraja Szapszał, Ananiasz Zajączkowski tarafından hazırlanan ve Karaim Türkçesinin en kapsamlı sözlüğü olan *Slownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski*'de (Karayca-Rusça-Lehçe Sözlük) yer alan Karayca ikilemelerle sınırlandırılmıştır. 1974 yılında Rusya'da basılan, 687 sayfadan oluşan eser adından da anlaşılacağı üzere üç dilin kullanıldığı bir eserdir. Madde başı Karayca olan kelimenin açıklamaları Rus ve Leh dilinde verilmiştir. Kelimelerin anlamı örnek cümlelerle, atasözleri ve deyimlerle tanımlanmıştır. Alıntı kelimeler de sözlükte yer almıştır. Çalışmada ikilemelerin tanımları, ikilemeler üzerine yapılan ilk çalışmalar, ikileme yerine kullanılan terimlerden ve sınıflandırmalardan kısaca bahsedilmiş; daha sonra ikilemeler ses özelliklerine, şekil özelliklerine, anlamlarına ve kökenlerine göre tasnif edilmiştir. Sonuç bölümünde Karaim Türkçesinde ikilemelerin kullanımına dair çıkarımlara yer verilmiştir.

3. İkilemeler

TDK Türkçe Sözlük'te (<https://sozluk.gov.tr>) ikileme “Biçim veya anlamca birbirleriyle ilgisi bulunan aynı, yakın veya zıt anlamlı kelimelerin art arda getirilmesiyle oluşturulan kelime grubu.” şeklinde tanımlanır.

Hatipoğlu (1981: 9) ikilemeleri *anlatımı güçlendirme, anlamı pekiştirme, kavramı zenginleştirme maksadı ile sözcüğün tekrarlanması yahut yakın veya zıt anlamlı, sesleri birbirini andıran iki*

sözcüğün yan yana kullanılması olarak açıklar.

Korkmaz, ikilemelerin aralarında belli bir ses düzeni bulunan, şekil ve mana açısından birbirleriyle bağlantılı olan, aynı, yakın yahut zıt anlamlı iki ya da daha fazla sözcüğün tek bir kelime gibi anlam gösterme amacıyla yan yana gelmesi ile oluşturulan söz grubu olduğunu söyler (2017: 157). İkiz kelimeyi ise “Bir kelimenin asıl vurgusu dışında kalan ve cümle içindeki kullanılış biçimine bağlı olan vurgusu” olarak tanımlar (Korkmaz, 2017: 159).

İkilemeler Osmanlıcada "atf-ı tefsiri"; Fransızcada "redoub lement, hendiadyoin"; İngilizcede "reduplication dual, hendiadyoin"; Almancada "verdoppelung, zwillingsformen, hendiadyoin" şeklinde isimlendirilir (Hatipoğlu, 1981: 9). İkizleme, koşma, kelime koşmaları, tekrarlar, bağlam öbekleri, tekrarlama, tekrar grubu, tekrar öbeği, tekrarlı yapı sınıfları gibi terimler ikileme yerine kullanılan diğer terimlerden (Aydın ve Karaman, 2019: 262).

İkilemelerin neden bu kadar önemli olduğu, neden ikilemelere gereksinim duyulduğu, ikilemelerde bulunması gereken özellikler, ikilemelerin oluşumu gibi hususlara çalışmalarda değinilmiştir.

Hatipoğlu, ikilemenin ses olayları gibi Türkçenin kaideleri içerisinde bulunması gerektiğini söyler. “Türkçe, ikileme konusu ele alınmadan yapı bakımından aydınlatılamaz. Türkçede, ikileme o kadar yaygın, örnekleri o kadar çoktur ki, başka dillere bakarak, olayın ayrıca ele alınmasından, inceden inceye bütün örnekleriyle saptanmasından vazgeçilemez.” der ve bunun nedeninin ikilemelerin Türkçenin kökenine inmesi olduğunu söyleyerek “İkileme, Türkçenin zenginliğidir, yaratma gücüdür. Türk düşüncesindeki anlam bolluğunu kavram inceliğini karşılamak üzere, sözcük kurar gibi, türlü yönlerden birbirleriyle ilgili iki sözcük yan yana getirilir ve yeni bir anlatım yolu yaratılır.” sözleriyle ikilemelerin önemine dikkat çeker (1981: 9).

Eren (1949: 283), Türkçede bir mefhumu anlatmak amacıyla ikiz kelimelerin yani hendiadyoinlerin çok kullanıldığını, çeşitli psikolojik amillerin tesiriyle ortaya çıkan bu orijinal ifade şeklinin Anadolu’da çok yaygın olduğunu söyler.

Akyalçın (2024: 12) ikileme şeklindeki söz öbeklerinin dilimizde anlatım olanaklarının genişlemesi, güçlü, akıcı, şiirsel ve kıvrak bir anlatımın sağlanabilmesi açısından oldukça önemli bir yere sahip olduğunu belirtir.

Hatipoğlu (1981: 13-16) ikilemelerde ses benzerliğinin önemli olduğunu, ön veya son seste benzer seslerin bulunduğunu, ikilemeyi oluşturan sözcüklerin sırasının değiştirilemeyeceğini, değiştirilirse kalıplaşmanın bozulup ikilemenin ortadan kalkacağını savunur.

İkizlemelerin en yalın biçiminin aynı sözcüğün hiç değişmeden iki kez yan yana getirilmiş şekli olduğunu söyleyen Ağakay yalın ikizlemelerin sıfatlardan, isimlerden, zarflardan, zarf değerindeki tümleçlerden, yansılardan, edat ve nidalardan yapıldığını söyler. Ayrıca fiillerden de yalın ikizlemeler yapıldığını ekler (1953: 191). Koşuk adını verdiği ikilemelerin azdan çoğa, öncekinden sonrakine, işin ilk evresinden son evresine, temel kavramdan yardımcı kavrama, yakıştırma olan koşuk sona diğeri başa, olumludan olumsuzu şeklinde dizilime sahip olduğunu belirtir, mantığın sıra göstermediği (eş, yakın, zıt, ayrı anlamlı ya da tek başına anlamı olmayan koşmalarda) koşukların ses özelliklerine, hece sayısına, kelimenin ünlü veya ünsüz harfle başlamasına, ünlülerin niteliğine göre sıralandığını söyler (Ağakay, 1954: 100-101).

Tuna, tekrarların halk edebiyatında kafiye ve aliterasyon şeklinde bulunduğunu ifade eder (1950: 73). “Kafiye ve redifte olduğu gibi ikilemeler de ses veya söz benzerliğine, tekrarına dayanır ancak aralarındaki fark ikilemelerin sıralanışının yatay, kafiye ve redifin sıralanışının dikey olmasıdır” (Hatipoğlu, 1981: 11).

İngiltere’deki Türkçe konuşan toplumun dilindeki ikilemeler üzerine çalışma yapan Aşçı dil biliminde, iki farklı belirtkenin anlam bakımından asla bire bir birbirinin yerini tutmayacağını benimsendiğini, bu yüzden ikilemelerin aynı anlamlı kelimelerle kurulmadığını, bir ihtimal yakın anlamlı kelimelerle - Türkçe-Türkçe veya Türkçe-yabancı- kurulan ikileme örneklerinden bahsedilebileceğini söyler ve çalışmasında seçtiği ikilemelerin yabancı kelimelerin manasını açıklamak, o kelimeleri Türkçe konuşan topluma kazandırmak maksadıyla kullanılan ikilemelerden seçildiğini belirtir (2015: 230).

İkileme konusundan ilk bahseden kişi Karl Foy (1899)’dur. İkilemeler üzerinde ilk çalışan kişiler arasında Tuna (1948, 1950), Eren (1949), Marchand (1952), Ağakay (1953, 1954), Çağatay (1978), Hatipoğlu (1981), Kargı Ölmez (1997) yer almaktadır.

İkilemeler üzerine kitaplar yazılmıştır. Hatipoğlu (1981), Zülfiyar (1995) ve Akyalçın (2024)’ın çalışmaları da ikilemeler üzerine yazılmış kitap türünden çalışmalardır. Çimen (2021) ve Omuralieva (2019) tarafından ikilemelere dair bibliyografya çalışması yapılmıştır.

İkilemeler konusunda makale, bildiri ve tezler de yazılmıştır. Bu çalışmalarda farklı dönemlerde yazılmış eserlerdeki ikilemelere değinilmiştir. Çalışmanın kapsamını aşmamak için burada tek tek bu çalışmalardan bahsedilmemiş, yalnızca ikilemelerin en çok kullanıldığı dönem hakkında araştırmacıların görüşlerine yer verilmiştir.

Araştırmacılar tarihî dönemlerden Uygur Türkçesinde diğer dönemlere göre daha fazla ikileme kullanıldığı, sonraki dönemlerde ikileme kullanımının azaldığı konusunda hemfikirdir.

Yıldız (2013: 481) eski Uygurcada ikilemelerin sık kullanıldığını ve peş peşe kullanabileceğini, Keskin (2021: 154) eski Uygurcada diğer tarihî Türk lehçelerine göre daha fazla ikileme kullanıldığını söyler. Ölmez (2017: 243) ve Ağca (2015: 202) da eski Uygurcada ikilemelerin sıklıkla geçtiğine değinir.

Çağatay (2008: 236) Eski Uygurcadan sonraki tarihî lehçelerde ikilemelerinin azalması ve unutulmasını dilimize giren yabancı sözcüklerin ikilemelerin yerini alması olarak açıklar.

Ağca (2015: 202) eş veya yakın anlamlı ikilemelerin daha yaygın olduğunu ve bu tarz ikilemelerin oluşumunun dinî nitelikteki metinlerdeki terminolojiyi Maniheizt ve Budist Uygur cemaatinin daha iyi kavrayabilmesi için alıntı sözcüğün karşılığının ikilemeler aracılığıyla metin içinde verilmesi şeklinde izah eder.

İkilemeler üzerine sınıflandırma çalışmaları da vardır.

Ağakay bağlı ikizlemeleri şu şekilde 5’e ayırır:

4. “İsim ve sıfatlarda birinci ikizin -e hâlinde olması”
5. “İsim ve sıfatlarda ikinci ikizin -e hâlinde olması”
6. “Birinci ikizin -den, ikinci ikizin -e hâlinde olması”
7. “İsimlerden, sıfatların ve fiillerin geniş zamanından veya geçmişinden yapılan ikizlemelerde iki

tekrarın arasına ‘mi’ edatının katılması”

8. “İsim ve fiillerde iki tekrarın ‘de’ edatı ile bağlanması” (1953: 191).

Hatipoğlu (1981: 18-57) ikilemeleri *Sözcük Yapısı Bakımından İkileme* (Türkçe Sözcüklerden, Türkçe ve Yabancı Sözcüklerden, Yabancı Sözcüklerden, Sayılardan, Tamlamadan İkileme, m-li ikileme), *Aralıklı İkilemeler* (Bağlaçlı İkileme, Sorulu İkileme, İkileme Etkisiyle Üçleme, Ayrı İkileme, Sayı Adlarından Aralıklı ikileme, İkileme ve Yineleme, İkileme ve Bağlaçlı Tamlama) *Sözcük Türü Bakımından İkilemeler* (Adlardan, Adılardan İkileme, Sıfatlardan İkileme, Belirteçlerden ve Belirteç Görevindeki Sözcüklerden, Ünlemlerden, Bağlaçlardan, Eylemlerden Oluşan İkilemeler), *Yapı ve Kuruluş Bakımından İkilemeler* [*Ad Kök veya Gövdelerinden Kurulan İkilemeler* (Yalın Durumdaki, Yansımalarından Kurulan, Yönelmeli, Çıkmalı, Kalmalı, Yüklemleri, Araç Durumundaki İkilemeler, İyelikli İkileme, Bazı Yapım Ekleriyle Kurulan İkilemeler) ve *Eylem Kök veya Gövdelerinden Kurulan İkilemeler* (Ulaçlardan, Ortaçlardan, Eylemliklerden, Eylemden Türetilmiş Sıfatlardan, Çekimli Eylemlerden, Çekimli Eylemle Birlikte Ulaçtan, Yardımcı Eylemlerle Kurulan İkilemeler)], *Görev Bakımından İkilemeler* (İkilemeden Özne, Nesne, Tümluç, Düz Tümluç, Dolaylı Tümluç, Yükleme), *Anlam Bakımından İkilemeler* (Anlamı Pekiştirme, Güçlendirme, Abartma, Çoğaltma, Kolaylaştırma) şeklinde başlıklara ayırır.

Bu çalışmada ikilemeler *Ses Bakımından İkilemeler*, *Şekil Bakımından İkilemeler*, *Anlamları Bakımından İkilemeler* ve *Kökenleri Bakımından İkilemeler* başlıkları altında incelenmiştir.

4. Słownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski’de Geçen Karayca İkilemeler

4.1. Ses Bakımından İkilemeler

İkilemeler seslerine göre “İlk Sözcüğün Ünsüzle İkinci Sözcüğün Ünlüyle Başladığı İkilemeler”, “İlk Sözcüğün Ünlüyle İkinci Sözcüğün Ünsüzle Başladığı İkilemeler”, “Her İki Sözcüğün de Ünsüzle Başladığı İkilemeler”, “Her İki Sözcüğün de Ünlüyle Başladığı İkilemeler” şeklinde dört başlık altında ele alınmıştır.

4.1.1. İlk Sözcüğün Ünsüzle İkinci Sözcüğün Ünlüyle Başladığı İkilemeler

Bu başlık altındaki ikilemeler eş veya yakın anlamlı, zıt anlamlı, Türkçe ve yabancı kelimedenden oluşan ikilemelerdir. Bazılarında her iki kelime de eksizken bazılarında ikilemeyi oluşturan her iki sözcük de aynı yapım ekini almıştır: *dinsiz-imansız* (s. 178) “dinsiz imansız”, *ken-awlah ~ ken-awlak* (s. 304) “geniş geniş, ferah ferah”, *nenebabasız öksüz* (s. 422) “ebeveynsiz öksüz, öksüz, yetim”, *satuv-aluv* (s. 469) “satım alım, ticaret”, *sav-esen* (s. 456) “sağ esen, sağ salım”, *tınç emin* (s. 557) “sessiz sakin”, *yitim-öksüz* (s. 246) “yetim öksüz”.

4.1.2. İlk Sözcüğün Ünlüyle İkinci Sözcüğün Ünsüzle Başladığı İkilemeler

Hem isim hem de fiil kökenli sözcüklerin yer aldığı bu ikilemelerde yalın veya ekle genişletilmiş sözcükler vardır. Bazen her iki kelime de Türkçe bazen her iki kelime de alıntı kelimedir: *açık-seçik* (s. 90) “açık saçık, darmaduman”, *akıl-fikir* (s. 59) “akıl fikir, sebep”, *alay-bılay ~ alay-bulay* (s. 61) “şöyle böyle, çok iyi değil”, *alım-satım* (s. 66) “alım satım, ticaret”, *alış-beriş ~ alış-veriş* (s. 67) “alış-veriş, ticaret”, *ana-baba* (s. 67) “anne baba, ebeveynler”, *ara-sıra* (s. 73) “ara sıra, bazen”, *arpa-kürpe* (s. 74) “arpa-buğday, hububat”, *artı-sıra* (s. 76) “ardı sıra, arkadan”, *el-pence (tur-)* (s. 660) “el pençe (divan durmak)”, *eş-dost* (s. 673) “eş dost”, *iş-küç* (s. 212) “iş güç”, *izi-çızı* (yok) (s. 193) “iz miz (yok)”, *obur-*

çubur (s. 423) “eski püskü (giysi)”, *over-gover* (s. 423) “ağır ağır”.

4.1.3. Her İki Sözcüğün de Ünsüzle Başladığı İkilemeler

Aynı kelimenin tekrarıyla, ekli veya eksiz, biri anlamlı biri anlamsız veya her ikisi de anlamsız sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşturulmuş örneklerin yer aldığı ve her ikisi de ünsüzle başlayan kelimelerden ibaret olan bu ikileme türü ses özellikleri bakımından en fazla ikilemenin olduğu başlıktır. Örnekler şu şekildedir: *bağ-bostan* (s. 95) “bağ-bahçe, cennet”, *bah-bah* (s. 108) “hızlı hızlı”, *bar-yok* (s. 103) “varı yoğu, hepsi”, *başlı-katlı* (s. 110) “baş aşağı”, *basta-barabar* (s. 105) “birlikte”, *bazı-bazı* (s. 97, 110) “bazı bazı, bazen”, *bilmey-körmey* (s. 119) “bilmeden görmeden”, *bir-bir* (s. 120) “birer birer”, *bir-birley* (s. 120) “bir tek, sadece”, *birer-birer* (s. 123) “birer birer”, *birer-bitrah* (s. 123) “bir nebze”, *bitmez-tükenmez* (s. 124) “bitmez tükenmez”, *bok-boklavat* (s. 128) “bok püsür, çok kötü”, *bol-bol* (s. 128) “bol bol”, *boy-bos* (s. 127) “boy pos, endam”, *can-cıger* (s. 171) “can ciğer, en yakın”, *can-dost* (s. 171) “can dostu, can ciğer, samimi”, *çalı-çırpı* (s. 623) “çalı çırpı”, *çanak-çölmek* (s. 623) “çanak çölmek”, *çıtır-çıtır* (s. 638) “çıtır çıtır”, *çöp-çöp* (s. 632) “çer çöp”, *çul-çırp* (s. 633) “çul çaput, eski (eşya, giysi)”, *dere-tepe* (s. 185) “dere tepe, her yer”, *falan-fastan* (s. 593) “falan fistan”, *faşmanlıh yazıh* (s. 593) “yazık günah”, *felan-fismekan* (s. 596) “falan feşmekân, falan filan”, *ferade-ferade* (s. 596) “ayrı ayrı”, *gece-kündüz* (s. 166) “gece gündüz, kesintisiz, durmadan”, *haber-teber* (s. 596) “haber maber, haberler”, *haz-moro* (s. 597) “gibi gibi; sanki, güya”, *hısım-akraba* (s. 609) “hısım akraba”, *kayta-kayta* (s. 284) “döne döne, tekrar tekrar”, *kelim-kelim* (s. 390) “geliş geliş, ziyaret”, *kelirli-keterli* (s. 390) “gelirli giderli, gündelik”, *kıçkırık-bakırık* (s. 382) “bağırış çağırış, panik”, *kin-kets* ~ *kün keç* (s. 320, 397) “gündüz gece, gece gündüz”, *kiriş-çığış* (s. 323) “giriş çıkış, ziyaret”, *kurt-komuz* (s. 348) “kurt böcek, haşerat”, *kus-kurt* ~ *kuş-hurt* (s. 349, 351) “kuş kurt, kümes hayvanları”, *küç-bela* (s. 355) “güç bela, zar zor”, *küç-kuvat* (s. 355) “güç kuvvet”, *kül-harap (et-)* (s. 352) “kül harap (etmek), yıkmak”, *mal-malal* ~ *mal melal* (s. 402) “mal melal, hayvancılık”, *mız-mız (et-)* (s. 413) “vız vız (et-)”, *ne-ne* (s. 419) “ne ne, ne de”, *nenebaba* (s. 422) “nine baba, ebeveyn”, *parça kesek* (s. 446) “parça kesek, parça pürçük, parça bölük”, *prayıtta-prayınna* (s. 449) “büyükbaba-büyükanne, atalar”, *sabursız-camsız* (s. 454) “sabırsız, kıpır kıpır”, *saçma-sapan* ~ *seçme-sapan* (s. 469, 500) “saçma sapan, anlamsız”, *sav-selamet* (s. 455) “sağ selamet”, *savut-saban* (s. 456) “kapacak, mutfak eşyaları”, *saygı-sıygı* (s. 460) “saygı hürmet, tam saygı”, *saz-çalgı* (s. 459) “saz çalgı, çalgı çengi, müzik”, *sessiz sedasız* (s. 500) “sessiz sedasız”, *ses-şamata* (s. 500) “ses şamata, panik, kafa karışıklığı”, *sıra-sıra* (s. 495) “sıra sıra, sırayla”, *sin-tuz* (s. 474) “tuz buz (olmak), yok (olmak)”, *soysop* (s. 477) “soy sop, akraba”, *şatır-şutır* (s. 645) “çatır çutur, gürültüyle”, *şat-pat* (s. 645) “çat pat, bazen”, *şohluk-savluh* (s. 647) “canlılık sağlık”, *takır-tukur* (s. 507) “takır tukur”, *tanış-biliş* (s. 513) “tanıdık bildik, tanış, arkadaş”, *temiz-pak* (s. 563) “temiz pak”, *tohtamay-tınmay* (s. 540) “durmadan dinlenmeden, sürekli olarak”, *tosat-tosat* (s. 539) “tekrar tekrar, birçok kez”, *tügel-savlık* (s. 552) “iyi(lik) sağlık”, *yakarış-yalvarış* (s. 219) “yalvarış yakarış”, *yalvarıp yakar-* ~ *yalvarıp-yakar-* (s. 219) “yalvarıp yakarmak”, *yalt-tegiz* (s. 223) “tastamam, tamamen”, *yamandan yamanı (bar)* (s. 224) “beterin beteri (var)”, *yandan yanga* (s. 225) “bir yandan diğer yana”, *yarım-yartı* (s. 234) “yarım yamalak, şöyle böyle”, *yat-yaban* (s. 240) “yabancı”, *yazık-gunah* (s. 217) “yazık günah, günahlar”, *yer-kırıy* (s. 274) “yer yurt, ülke”, *yıllı-yımşak* (s. 264) “yumuşak yumuşak”, *yoy-yoy* (s. 246) “ah ah!”, *yüzköz* (s. 261) “yüz göz, yüz yüze”, *yüz-yüzge* (s. 246) “yüz yüze”, *yas-yasnavuh* ~ *yas-yasnavuk* (s. 237, 238) “yıldırım”, *yipten-yineden* (s. 205) “ipten içneden, hiçbir yerden”, *zar-zar* (s. 187) “zar zar, hıçkırarak (ağlamak)”.

4.1.4. Her İki Sözcüğün de Ünlüyle Başladığı İkilemeler

Bu başlık altında verilebilecek örnekler şunlardır: *akıl-us* (s. 59) “akıl us, akıl fikir, sebep”, *alt-üst* (s. 65)

“alt üst (olmak), karışıklık”, *antsa-antsa* (s. 70) “anca anca, bu kadar”, *az-azgına* (s. 47) “gitgide”, *az-azrak* (s. 47) “az daha az, en az”, *ipten-ineden* (s. 205) “ipten iğneden, hiçbir yerden”, *izip-izilip* (s. 194) “(yerinden) üzüp üzülp; yerinden ayrılmak, fırlamak, kalkmak, kopup gelmek”, *us-akıl* (s. 582) “us akıl, akıl fikir, sebep”, *utanmaz-erlenmez* (s. 583) “utanmaz arlanmaz”.

4.2. Şekil Bakımından İkilemeler

İkilemeler şekil özelliklerine göre *İsim Gövdelerinden Oluşan İkilemeler* ve *Fiil Gövdelerinden Oluşan İkilemeler* şeklinde iki ana başlık altında ele alınmıştır.

4.2.1. İsim Gövdelerinden Oluşan İkilemeler

İsim Gövdelerinden oluşan ikilemeler *Yalın Hâldeki İkilemeler*, *Sözcüklerden Birisi veya Her İkisinin Hâl Eki Aldığı İkilemeler*, *Sözcüklerden Birisi veya Her İkisinin İyelik Eki Aldığı İkilemeler*, *Sözcüklerden Birisinin veya Her İkisinin Yapım Eki Aldığı İkilemeler* olmak üzere beş başlıkta incelenmiştir.

4.2.1.1. Yalın Hâldeki İkilemeler

Herhangi bir yapım veya çekim eki almamış, yalın hâldeki ikilemeler şunlardır: *akıl-fikir* (s. 59) “akıl fikir, sebep”, *akıl-us* (s. 59) “akıl us, akıl fikir, sebep”, *alt-üst* (s. 65) “alt üst (olmak), karışıklık”, *ana-baba* (s. 67) “anne baba, ebeveynler”, *ara-sıra* (s. 73) “ara sıra, bazen”, *arpa-kürpe* (s. 74) “arpa buğday, hububat”, *bağ-bostan* (s. 95) “bağ-bahçe, cennet”, *bah-bah* (s. 108) “hızlı hızlı”, *bar-yok* (s. 103) “varı yoğu, hepsi”, *bazı-bazı* (s. 97, 110) “bazı bazı, bazen”, *bir-bir* (s. 120) “birer birer”, *bok-boklavat* (s. 128) “bok püsür, çok kötü”, *bol-bol* (s. 128) “bol bol”, *boy-bos* (s. 127) “boy pos, endam”, *can-cığer* (s. 171) “can ciğer, en yakın”, *can-dost* (s. 171) “can dostu, can ciğer, samimi”, *çalı-çırpı* (s. 623) “çalı çırpı”, *çanak-çölmek* (s. 623) “çanak çömlük”, *çıtır-çıtır* (s. 638) “çıtır çıtır”, *çöp-çöp* (s. 632) “çer çöp”, *çul-çırp* (s. 633) “çul çaput, eski (eşya, giysi)”, *dere-tepe* (s. 185) “dere tepe, her yer”, *el-pence (tur-)* (s. 660) “el pençe (divan durmak)”, *eş-dost* (s. 673) “eş dost”, *falan-fastan* (s. 593) “falan fistan”, *felan-fismekan* (s. 596) “falan feşmekân, falan filan”, *ferade-ferade* (s. 596) “ayrı ayrı”, *gece-kündüz* (s. 166) “gece gündüz, kesintisiz, durmadan”, *haber-teber* (s. 596) “haber maber, haberler”, *haz-moro* (s. 597) “gibi gibi; sanki, güya”, *hısım-akraba* (s. 609) “hısım akraba”, *iş-küç* (s. 212) “iş güç”, *ken-awlah ~ ken-awlak* (s. 304) “geniş geniş, ferah ferah”, *kin-kets ~ kün keç* (s. 320, 397) “gündüz gece, gece gündüz”, *kurt-komuz* (s. 348) “kurt böcek, haşerat”, *kus-kurt ~ kuş-hurt* (s. 349, 351) “kuş kurt, kümes hayvanları”, *küç-bela* (s. 355) “güç bela, zar zor”, *küç-kuvat* (s. 355) “güç kuvvet”, *kül-harap (et-)* (s. 352) “kül harap (etmek), yıkmak”, *mal-malal ~ mal melal* (s. 402) “mal melal, hayvancılık”, *mız-mız (et-)* (s. 413) “vız vız (et-), ne-ne (s. 419) “ne ne, ne de”, *nenebaba* (s. 422) “nine baba, ebeveyn”, *obur-çubur* (s. 423) “eski püskü (giysi)”, *over-gover* (s. 423) “ağır ağır”, *prayıtta-prayınna* (s. 449) “büyükbaba-büyükanne, atalar”, *saçma-sapan ~ seçme-sapan* (s. 469, 500) “saçma sapan, anlamsız”, *sav-esen* (s. 456) “sağ esen, sağ salım”, *sav-selamet* (s. 455) “sağ selamet”, *savut-saban* (s. 456) “kap edecek, mutfak eşyaları”, *ses-şamata* (s. 500) “ses şamata, gürültü patırtı, kafa karışıklığı”, *sıra-sıra* (s. 495) “sıra sıra, sırayla”, *sin-tuz* (s. 474) “tuz buz (olmak), yok (olmak)”, *soysop* (s. 477) “soy sop, akraba”, *şatır-şutır* (s. 645) “çatır çutur, gürültüyle”, *şat-pat* (s. 645) “çat pat, bazen”, *takır-tukur* (s. 507) “takır tukur”, *temiz-pak* (s. 563) “temiz pak”, *tinç emin* (s. 557) “sessiz sakin”, *tosat-tosat* (s. 539) “tekrar tekrar, birçok kez”, *us-akıl* (s. 582) “us akıl, akıl fikir, sebep”, *yalt-tegiz* (s. 223) “tastamam, tamamen”, *yat-yaban* (s. 240) “yabancı”, *yazık-gunah* (s. 217) “yazık günah, günahlar”, *yer-kıry* (s. 274) “yer yurt, ülke”, *yıllı-yımşak* (s. 264) “yumuşak yumuşak”, *yoy-yoy* (s. 246) “ah ah!”, *yüzköz* (s. 261) “yüz göz, yüz yüze”, *zar-zar* (s. 187) “zar

zar, hıçkırarak (ağlamak)”.

4.2.1.2. Sözcüklerden Birisi veya Her İkisinin Hâl Eki Aldığı İkilemeler

Örneklere bakıldığında ikilemeyi oluşturan sözcüklerden birinin veya her ikisinin hâl eki aldığı görülmektedir. Bu ikilemelerde bulunma hâli (+ta), ayrılma hâli (+dan, +den, +ten), yönelme hâli (+ga, +ge) ve eşitlik hâli (+tşa, +lay) ekleri yer almaktadır. Sözcükler bazen aynı hâl ekini bazen farklı hâl eklerini almıştır. Bazen ise sözcüklerden birisi eksiz, diğeri hâl ekiyle kullanılmıştır: *basta-barabar* (s. 105) “birlikte”, *ipten-ineden ~ yipten-yineden* (s. 205) “ipten iğneden, hiçbir yerden”, *yandan yanga* (s. 225) “bir yandan diğeri yana”, *yüz-yüzge* (s. 246) “yüz yüze”, *antsa-antsa* (s. 70) “anca anca, bu kadar”, *alay-bılay ~ alay-bulay* (s. 61) “şöyle böyle, çok iyi değil”.

4.2.1.3. Sözcüklerden Birisi veya Her İkisinin İyelik Eki Aldığı İkilemeler

İkilemeyi oluşturan öğelerden biri veya her ikisi 3. teklik şahıs iyelik ekini (+I) almıştır. Bu iyelik ekini bazen ikilemenin ilk sözcüğü bazen ise ikinci sözcüğü almıştır: *artı-sıra* (s. 76) “ardı sıra, arkadan”, *izi-çızı* (*yok*) (s. 193) “iz miz (yok)”, *yamandan yamanı* (*bar*) (s. 224) “beterin beteri (var)”.

4.2.1.4. Sözcüklerden Birisi veya Her İkisinin Yapım Eki Aldığı İkilemeler

İsim kökünden oluşan kelimeler isimden isim yapım eki, fiil kökünden oluşan kelimeler ise fiilden isim yapım eki olarak isimleşmişlerdir: *açık-seçik* (s. 90) “açık saçık, darmaduman”, *alım-satım* (s. 66) “alım satım, ticaret”, *alış-beriş ~ alış-veriş* (s. 67) “alış-veriş, ticaret”, *az-azgına* (s. 47) “gitgide”, *az-azrak* (s. 47) “az daha az, en az”, *başlı-kathı* (s. 110) “baş aşağı”, *birer-birer* (s. 123) “birer birer”, *birer-bitrah* (s. 123) “bir nebze”, *bir-birley* (s. 120) “bir tek, sadece”, *dinsiz-imansız* (s. 178) “dinsiz imansız”, *faşmanlıh yazıh* (s. 593) “yazık günah”, *kelim-kelim* (s. 390) “geliş geliş, ziyaret”, *kelirli-keterli* (s. 390) “gelirli giderli, gündelik”, *kıçkırık-bakırık* (s. 382) “bağırış çağırış, panik”, *kiriş-çığış* (s. 323) “giriş çıkış, ziyaret”, *nenebabasız öksüz* (s. 422) “ebeveynsiz öksüz, öksüz, yetim”, *parça kesek* (s. 446) “parça kesek, parça pürçük, parça bölük”, *sabursız-camsız* (s. 454) “sabırsız, kıpır kıpır”, *satuv-aluv* (s. 469) “satım-alım, ticaret”, *saygı-sıygı* (s. 460) “saygı hürmet, tam saygı”, *saz-çalgı* (s. 459) “saz çalgı, çalgı çengi, müzik”, *sessiz sedasız* (s. 500) “sessiz sedasız”, *şohlulh-savlulh* (s. 647) “canlılık sağlık”, *tanış-biliş* (s. 513) “tanıdık bildik, tanış, arkadaş”, *tügel-savlık* (s. 552) “iyi(lik) sağlık”, *yakarış-yalvarış* (s. 219) “yalvarış yakarış”, *yarım-yartı* (s. 234) “yarım yamalak, şöyle böyle”, *yas-yasnavuh ~ yas-yasnavuk* (s. 237, 238) “yıldırım”, *yitim-öksüz* (s. 246) “yetim öksüz”.

4.2.2. Fiil Gövdelerinden Oluşan İkilemeler

Fiil gövdelerinden oluşan kelimeler zarf-fiil veya sıfat-fiil eklerini alarak genişlemişlerdir.

4.2.2.1. Zarf-Fiil Eki Almış İkilemeler

İkilemeler -a, -y, -Ip, -mAy zarf-fiil eklerini almıştır: *bilmey-körmey* (s. 119) “bilmeden görmeden”, *izip-izilip* (s. 194) “(yerinden) üzüp üzülüp; yerinden ayrılmak, fırlamak, kalkmak, kopup gelmek”, *kayta-kayta* (s. 284) “döne döne, tekrar tekrar”, *tohtamay-tınmay* (s. 540) “durmadan dinlenmeden, sürekli olarak”, *yalbarıp yakar- ~ yalvarıp-yakar-* (s. 219) “yalvarıp yakarmak”.

4.2.2.2. Sıfat-Fiil Eki Almış İkilemeler

Bu başlık altındaki ikilemelerde ikilemelerin her iki unsuru da -mAz sıfat-fiil ekini almıştır: *bitmez-tükenmez* (s. 124) “bitmez tükenmez”, *utanmaz-erlenmez* (s. 583) “utanmaz arlanmaz”.

4.3. Anlamları Bakımından İkilemeler

İkilemeler eş, yakın, zıt anlamlı veya anlamsız kelimelerden oluşabilir. Bu çalışmada ikilemeler “Aynı Sözcüğün Tekrarıyla Oluşturulan İkilemeler”, “Eş veya Yakın Anlamlı Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler”, “Zıt Anlamlı Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler”, “Biri Anlamlı Biri Anlamsız Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler”, “Her İkisi de Anlamsız Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler” şeklinde başlıklar altında ele alınmıştır.

4.3.1. Aynı Sözcüğün Tekrarıyla Oluşturulan İkilemeler

Yansıma sözcüklerin de yer aldığı bu ikilemeler şunlardır: *antsa-antsa* (s. 70) “anca anca, bu kadar”, *bah-bah* (s. 108) “hızlı hızlı”, *bazı-bazı* (s. 97, 110) “bazı bazı, bazen”, *bir-bir* (s. 120) “birer birer”, *birer-birer* (s. 123) “birer birer”, *bol-bol* (s. 128) “bol bol”, *çıtır-çıtır* (s. 638) “çıtır çıtır”, *çöp-çöp* (s. 632) “çer çöp”, *ferade-ferade* (s. 596) “ayrı ayrı”, *kelim-kelim* (s. 390) “geliş geliş, ziyaret”, *mız-mız (et-)* (s. 413) “vız vız (et-), *ne-ne* (s. 419) “ne ne, ne de”, *kayta-kayta* (s. 284) “döne döne, tekrar tekrar”, *sıra-sıra* (s. 495) “sıra sıra, sırayla”, *tosat-tosat* (s. 539) “tekrar tekrar, birçok kez”, *yoy-yoy* (s. 246) “ah ah!”, *zar-zar* (s.187) “zar zar, hıçkırarak (ağlamak)”.

4.3.2. Eş veya Yakın Anlamlı Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler

Aynı veya farklı dillerden, eş veya yakın anlamlı kelimelerle oluşturulan ikilemeler de vardır. Bazen aynı sözcük farklı eklerle genişleyerek eş veya yakın anlamda kullanılmış bazen ise eş veya yakın anlamlı farklı kelimeler aynı eklerle genişletilmiştir: *açık-seçik* (s. 90) “açık saçık, darmaduman”, *akıl-fikir* (s. 59) “akıl fikir, sebep”, *akıl-us* (s. 59) “akıl us, akıl fikir, sebep”, *alay-bılay ~ alay-bulay* (s. 61) “şöyle böyle, çok iyi değil”, *ana-baba* (s. 67) “anne baba, ebeveynler”, *ara-sıra* (s. 73) “ara sıra, bazen”, *arpa-kürpe* (s. 74) “arpa buğday, hububat”, *artı-sıra* (s. 76) “ardı sıra, arkadan”, *az-azgına* (s. 47) “gitgide”, *az-azrak* (s. 47) “az daha az, en az”, *bağ-bostan* (s. 95) “bağ-bahçe, cennet”, *baş-kath* (s. 110) “baş aşağı”, *basta-barabar* (s. 105) “birlikte”, *bilmey-körmey* (s. 119) “bilmeden görmeden”, *birer-bitrah* (s. 123) “bir nebze”, *bir-birley* (s. 120) “bir tek, sadece”, *bitmez-tükenmez* (s. 124) “bitmez tükenmez”, *can-cığer* (s. 171) “can ciğer, en yakın”, *can-dost* (s. 171) “can dostu, can ciğer, samimi”, *çalı-çırpı* (s. 623) “çalı çırpı”, *çanak-çölmek* (s. 623) “çanak çömek”, *dere-tepe* (s. 185) “dere tepe, her yer”, *dinsiz-imansız* (s. 178) “dinsiz imansız”, *el-pence (tur-)* (s. 660) “el pençe (divan durmak)”, *eş-dost* (s. 673) “eş dost”, *haz-moro* (s. 597) “gibi gibi; sanki, güya”, *hısım-akraba* (s. 609) “hısım akraba”, *ipten-ineden ~ yipten-yineden* (s. 205) “ipten içneden, hiçbir yerden”, *iş-küç* (s. 212) “iş güç”, *izi-çızı* (yok) (s. 193) “iz miz (yok)”, *izip-izilip* (s. 194) “(yerinden) üzüp üzülp; (yerinden) ayrılmak, fırlamak, kalkmak, kopup gelmek”, *ken-awlah ~ ken-awlak* (s. 304) “geniş geniş, ferah ferah”, *kıçkırık-bakırık* (s. 382) “bağırış çağırış, panik”, *kurt-komuz* (s. 348) “kurt böcek, haşerat”, *kus-kurt ~ kuş-hurt* (s. 349, 351) “kuş kurt, kümes hayvanları”, *küç-bela* (s. 355) “güç bela, zar zor”, *küç-kuvat* (s. 355) “güç kuvvet”, *kül-harap (et-)* (s. 352) “kül harap (etmek), yıkmak”, *mal-malal ~ mal melal* (s. 402) “mal melal, hayvancılık”, *nenebaba* (s. 422) “nine baba, ebeveyn”, *nenebabasız öksüz* (s. 422) “ebeveynsiz öksüz, öksüz, yetim”, *obur-çubur* (s. 423) “eski püskü (giysi)”, *over-gover* (s. 423) “ağır ağır”, *parça kesek* (s. 446) “parça kesek, parça pürçük, parça bölük”, *prayutta-prayınna* (s. 449) “büyükbaba-büyükanne, atalar”,

sabursız-camsız (s. 454) “sabırsız, kıpır kıpır”; *sav-esen* (s. 456) “sağ esen, sağ salım”, *sav-selamet* (s. 455) “sağ selamet”, *savut-saban* (s. 456) “kap kakak, mutfak eşyaları”, *saygı-sıygı* (s. 460) “saygı hürmet, tam saygı”, *saz-çalgı* (s. 459) “saz çalgı, çalgı çengi, müzik”, *sessiz sedasız* (s. 500) “sessiz sedasız”, *ses-şamata* (s. 500) “ses şamata, gürültü patırtı”, *sin-tuz* (s. 474) “tuz buz (olmak), yok (olmak)”, *şohluk-savluh* (s. 647) “canlılık sağlık”, *tanış-biliş* (s. 513) “tanıdık bildik, tanış, arkadaş”, *temiz-pak* (s. 563) “temiz pak”, *tinç emin* (s. 557) “sessiz sakin”, *tohtamay-tınmay* (s. 540) “durmadan dinlenmeden, sürekli olarak”, *tügel-savlık* (s. 552) “iyi(lik) sağlık”, *us-akıl* (s. 582) “us akıl, akıl fikir, sebep”, *utanmaz-erlenmez* (s. 583) “utanmaz arlanmaz”, *yakarış-yalvarış* (s. 219) “yalvarış yakarış”, *yalbarıp yakar-* ~ *yalvarıp-yakar-* (s. 219) “yalvarıp yakarmak”, *yalt-tegiz* (s. 223) “tastamam, tamamen”, *yamandan yamanı (bar)* (s. 224) “beterin beteri (var)”, *yandan yanga* (s. 225) “bir yandan diğer yana”, *yarım-yartı* (s. 234) “yarım yamalak, şöyle böyle”, *yas-yasnavuh* ~ *yas-yasnavuk* (s. 237, 238) “yıldırım”, *yat-yaban* (s. 240) “yabancı”, *yazık-gunah* (s. 217) “yazık günah, günahlar”, *yer-kırıy* (s. 274) “yer yurt, ülke”, *yıllı-yımşak* (s. 264) “yumuşak yumuşak”, *yitim-öksüz* (s. 246) “yetim öksüz”, *yüzköz* (s. 261) “yüz göz, yüz yüze”, *yüz-yüzge* (s. 246) “yüz yüze”.

4.3.2. Zıt Anlamlı Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler

Zıt anlamlı, isim veya fiil kökenli kelimelerden oluşan ikilemeler şunlardır: *alım-satım* (s. 66) “alım satım, ticaret”, *alış-beriş* ~ *alış-veriş* (s. 67) “alış-veriş, ticaret”, *alt-üst* (s. 65) “alt üst (olmak), karışıklık”, *bar-yok* (s. 103) “varı yoğu, hepsi”, *gece-kündüz* (s. 166) “gece gündüz, kesintisiz, durmadan”, *kelirli-keterli* (s. 390) “gelirli giderli, gündelik”, *kin-kets* ~ *kün keç* (s. 320, 397) “gündüz gece, gece gündüz”, *kiriş-çığış* (s. 323) “giriş çıkış, ziyaret”, *satuv-aluv* (s. 469) “satım-alım, ticaret”.

4.3.3. Biri Anlamlı Biri Anlamsız Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler

bok-boklavat (s. 128) “çok kötü”, *boy-bos* (s. 127) “boy pos, endam”, *çul-çırp* (s. 633) “çul çaput, eski (eşya, giysi)”, *falan-fastan* (s. 593) “falan fistan”, *faşmanlıh yazıh* (s. 593) “yazık günah”, *felan-fismekan* (s. 596) “falan feşmekân, falan filan”, *haber-teber* (s. 596) “haber maber, haberler”, *saçma-sapan* ~ *seçme-sapan* (s. 469, 500) “saçma sapan, anlamsız”, *soysop* (s. 477) “soy sop, akraba”.

4.3.4. Her İkisi de Anlamsız Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler

Her iki unsuru da yansıma seslerden oluşan ikilemeler bu gruba girmektedir: *şatır-şutır* (s. 645) “çatır çutur, gürültüyle”, *şat-pat* (s. 645) “çat pat, bazen”, *takır-tukur* (s. 507) “takır tukur”.

4.4. Kökenleri Bakımından İkilemeler

4.4.1. Her İki Sözcüğün de Türkçe Olduğu İkilemeler

Türkçe sözcüklerden oluşan ikilemeler şunlardır: *açık-seçik* (s. 90) “açık saçık, darmaduman”, *bah-bah* (s. 108) “hızlı hızlı”, *baş-kath* (s. 110) “baş aşağı”, *alay-bılay* ~ *alay-bulay* (s. 61) “şöyle böyle, çok iyi değil”, *alım-satım* (s. 66) “alım satım, ticaret”, *alış-beriş* ~ *alış-veriş* (s. 67) “alış-veriş, ticaret”, *alt-üst* (s. 65) “alt üst (olmak), karışıklık”, *ana-baba* (s. 67) “anne baba, ebeveynler”, *antsa-antsa* (s. 70) “anca anca, bu kadar”, *ara-sıra* (s. 73) “ara sıra, bazen”, *arpa-kürpe* (s. 74) “arpa-buğday, hububat”, *artı-sıra* (s. 76) “ardı sıra, arkadan”, *az-azgına* (s. 47) “gitgide”, *az-azrak* (s. 47) “az daha az, en az”, *bar-yok* (s. 103) “varı yoğu, hepsi”, *bilmey-körmey* (s. 119) “bilmeden görmeden”, *bir-bir* (s. 120) “birer birer”, *bir-birley* (s. 120) “bir tek, sadece”, *birer-birer* (s. 123) “birer birer”, *birer-bitrah* (s. 123) “bir nebze”, *bitmez-tükenmez* (s. 124) “bitmez tükenmez”, *bok-boklavat* (s. 128) “bok püsür, çok kötü”, *bol-bol* (s.

128) “bol bol”, *boy-bos* (s. 127) “boy pos, endam”, *çalı-çırpı* (s. 623) “çalı çırpı”, *çanak-çölmek* (s. 623) “çanak çölmek”, *çıtır-çıtır* (s. 638) “çıtır çıtır”, *dere-tepe* (s. 185) “dere tepe, her yer”, *ipten-ineden ~ yipten-yineden* (s. 205) “ipten iğneden, hiçbir yerden”, *iş-küç* (s. 212) “iş güç”, *izi-çızı* (yok) (s. 193) “iz miz (yok)”, *izip-izilip* (s. 194) “(yerinden) üzüp üzülüp; yerinden ayrılmak, fırlamak, kalkmak, kopup gelmek”, *kayta-kayta* (s. 284) “döne döne, tekrar tekrar”, *kelim-kelim* (s. 390) “geliş geliş, ziyaret”, *kelirli-keterli* (s. 390) “gelirli giderli, gündelik”, *ken-awlah ~ ken-awlak* (s. 304) “geniş geniş, ferah ferah”, *kıçkırık-bakırık* (s. 382) “bağırış çağırış, panik”, *kin-kets ~ kün keç* (s. 320, 397) “gündüz gece, gece gündüz”, *kiriş-çığış* (s. 323) “giriş çıkış, ziyaret”, *kurt-komuz* (s. 348) “kurt böcek, haşerat”, *kus-kurt ~ kuş-hurt* (s. 349, 351) “kuş kurt, kümes hayvanları”, *mız-mız (et-)* (s. 413) “vız vız (et-), *ne-ne* (s. 419) “ne ne, ne de”, *nenebaba* (s. 422) “nine baba, ebeveyn”, *nenebabasız öksüz* (s. 422) “ebeveynsiz öksüz, öksüz, yetim”, *obur-çubur* (s. 423) “eski püskü (giysi)”, *over-gover* (s. 423) “ağır ağır”, *prayıtta-prayınna* (s. 449) “büyükbaba-büyükanne, atalar”, *saçma-sapan ~ seçme-sapan* (s. 469, 500) “saçma sapan, anlamsız”, *satuv-aluv* (s. 469) “satım-alım, ticaret”, *sav-esen* (s. 456) “sağ esen, sağ salım”, *savut-saban* (s. 456) “kapacak, mutfak eşyaları”, *saygı-sıygı* (s. 460) “saygı hürmet, tam saygı”, *sıra-sıra* (s. 495) “sıra sıra, sırayla”, *sin-tuz* (s. 474) “tuz buz (olmak), yok (olmak)”, *soysop* (s. 477) “soy sop, akraba”, *şatır-şutır* (s. 645) “çatır çutur, gürültüyle”, *şat-pat* (s. 645) “çat pat, bazen”, *şohluk-savluh* (s. 647) “canlılık sağlık”, *takır-tukur* (s. 507) “takır tukur”, *tanış-biliş* (s. 513) “tanıdık bildik, tanış, arkadaş”, *tohtamay-tınmay* (s. 540) “durmadan dinlenmeden, sürekli olarak”, *tosat-tosat* (s. 539) “tekrar tekrar, birçok kez”, *tügel-savlık* (s. 552) “iyi(lik) sağlık”, *yakarış-yalvarış* (s. 219) “yalvarış yakarış”, *yalbarıp yakar- ~ yalvarıp-yakar-* (s. 219) “yalvarıp yakarmak”, *yalt-tegiz* (s. 223) “tastamam, tamamen”, *yamandan yamanı (bar)* (s. 224) “beterin beteri (var)”, *yandan yanga* (s. 225) “bir yandan diğer yana”, *yarım-yartı* (s. 234) “yarım yamalak, şöyle böyle”, *yas-yasnavuh ~ yas-yasnavuk* (s. 237, 238) “yıldırım”, *yat-yaban* (s. 240) “yabancı”, *yer-kırıy* (s. 274) “yer yurt, ülke”, *yılıh-yımşak* (s. 264) “yumuşak yumuşak”, *yoy-yoy* (s. 246) “ah ah!”, *yüzköz* (s.261) “yüz göz, yüz yüze”, *yüz-yüzge* (s. 246) “yüz yüze”.

4.4.2. Biri Türkçe Biri Yabancı Sözcükten Oluşan İkilemeler

İkilemelerde biri Türkçe diğeri Arapça, Farsça, Lehçe gibi dillerden alıntı sözcüklerden oluşan ikilemeler vardır. Bazen ilk unsur bazen ikinci unsur yabancı sözcükten oluşmaktadır: *akıl-us* (s. 59) “akıl us, akıl fikir, sebep”, *basta-barabar* (s. 105) “birlikte”, *çul-çırp* (s. 633) “çul çaput, eski (eşya, giysi)”, *el-pence (tur-)* (s. 660) “el pençe (divan durmak)”, *eş-dost* (s. 673) “eş dost”, *faşmanlıh yazık* (s. 593) “yazık günah”, *gece-kündüz* (s. 166) “gece gündüz, kesintisiz, durmadan”, *haber-teber* (s. 596) “haber maber, haberler”, *haz-moro* (s. 597) “gibi gibi; sanki, güya”, *küç-bela* (s. 355) “güç bela, zar zor”, *kül-harap (et-)* (s. 352) “kül harap (etmek), yıkmak”, *küç-kuvat* (s. 355) “güç kuvvet”, *parça kesek* (s. 446) “parça kesek, parça pürçük, parça bölük”, *sabursız-camsız* (s. 454) “sabırsız, kıpır kıpır”, *sav-selamet* (s. 455) “sağ selamet”, *saz-çalgı* (s. 459) “saz çalgı, çalgı çengi, müzik”, *sessiz sedasız* (s. 500) “sessiz sedasız”, *ses-şamata* (s. 500) “ses şamata, panik, kafa karışıklığı”, *tınç emin* (s. 557) “sessiz sakin”, *us-akıl* (s. 582) “us akıl, akıl fikir, sebep”, *utanmaz-erlenmez* (s. 583) “utanmaz arlanmaz”, *yazık-gunah* (s. 217) “yazık günah, günahlar”, *yitim-öksüz* (s. 246) “yetim öksüz”.

4.4.3. Her İkisi de Yabancı Sözcükten Oluşan İkilemeler

Arapça, Farsça gibi dillerden sözcüklerle oluşturulmuş ve *Słownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski*’de de geçen ikilemeler şunlardır: *akıl-fikir* (s. 59) “akıl fikir, sebep”, *bağ-bostan* (s. 95) “bağ-bahçe, cennet”, *bazı-bazı* (s. 97, 110) “bazı bazı, bazen”, *can-cıger* (s. 171) “can ciğer, en yakın”, *can-dost* (s. 171) “can dostu, can ciğer, samimi”, *dinsiz-imansız* (s. 178) “dinsiz imansız”, *çöp-çöp* (s. 632) “çer çöp”, *falan-*

fastan (s. 593) “falan fistan”, *felan-fismekan* (s. 596) “falan feşmekân, falan filan”, *ferade-ferade* (s. 596) “ayrı ayrı”, *hısım-akraba* (s. 609) “hısım akraba”, *mal-malal ~ mal-melal* (s. 402) “mal melal, hayvancılık”, *temiz-pak* (s. 563) “temiz pak”, *zar-zar* (s.187) “zar zar, hıçkırarak (ağlamak)”.

5. Sonuç

Karaim Türkçesinin en kapsamlı sözlüğü olan *Slownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski*'de 124 ikileme tespit edilmiştir. Bu çalışmada ikilemeler ses özelliklerine, şekil özelliklerine, anlamlarına ve kökenlerine göre dört ana başlık altında sınıflandırılmıştır.

İkilemeler ses özelliklerine göre “İlk Sözcüğün Ünsüzle İkinci Sözcüğün Ünlüyle Başladığı İkilemeler”, “İlk Sözcüğün Ünlüyle İkinci Sözcüğün Ünsüzle Başladığı İkilemeler”, “Her İki Sözcüğün de Ünsüzle Başladığı İkilemeler”, “Her İki Sözcüğün de Ünlüyle Başladığı İkilemeler” olmak üzere dört başlık altında ele alınmıştır. 8 ikilemede ilk sözcüğün ünsüzle ikinci sözcüğün ünlüyle başladığı, 17 ikilemede ilk sözcüğün ünlüyle ikinci sözcüğün ünsüzle başladığı, 90 ikilemede her iki sözcüğün de ünsüzle başladığı, 9 ikilemede her iki sözcüğün de ünlüyle başladığı görülmüştür.

İkilemeler şekil özelliklerine göre sınıflandırılırken isim ve fiil gövdelerinden oluşmalarına göre iki ana başlığa ayrılmıştır. İsim gövdelerinden oluşan ikilemeler *Yalın Hâldeki İkilemeler*, *Sözcüklerden Birisi veya Her İkisinin Hâl Eki Aldığı İkilemeler*, *Sözcüklerden Birisi veya Her İkisinin İyelik Eki Aldığı İkilemeler*, *Sözcüklerden Birisi veya Her İkisinin Yapım Eki Aldığı İkilemeler* şeklinde beş alt başlık altında, fiil gövdelerinden oluşan ikilemeler ise *Zarf-Fiil Eki Almış İkilemeler* ve *Sıfat-Fiil Eki Almış İkilemeler* olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmıştır.

İsim gövdelerinden oluşan ikilemelerin 74'ü yalın hâldeyken 8'i hâl eki, 3'ü iyelik eki, 31'i yapım eki almıştır. Zarf-fiil eki alan ikileme sayısı 6, sıfat-fiil eki alan ikileme sayısı ise 2'dir. Karaim Türkçesindeki ikilemelerde yer alan iyelik ve yapım eklerinin büyük oranda Türkiye Türkçesindeki eklerle aynı olduğu göze çarpmaktadır. Hâl eklerinden bulunma ve ayrılma hâli eki Türkiye Türkçesindeki eklerle aynıyken yönelme hâli ekinde /g/ sesinin düşmediği ve +ga şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Eşitlik hâli eki olarak bu ekin Haliç ağzındaki şekli olan +tsa ve bazı çağdaş Türk lehçelerinde de kullanılan +lay ekinin geçtiği örnekler vardır. Fiil gövdelerinden oluşan ikilemelerde -mAy zarf-fiil eki de Türkiye Türkçesindekinden (-mAdAn) farklı yapıdadır.

İkilemeler anlamlarına göre *Aynı Sözcüğün Tekrarıyla Oluşturulan İkilemeler* (17), *Eş veya Yakın Anamlı Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler* (83), *Zıt Anamlı Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler* (11), *Biri Anamlı Biri Anamsız Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler* (10), *Her İkisi de Anamsız Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler* (3) şeklinde beş başlık altında incelenmiştir. Anlamlarına göre sınıflandırıldığında en fazla ikilemenin yer aldığı eş veya yakın anlamlı kelimelerle oluşturulan ikilemelerde bazen esas anlamı unutulmuş sözcüğün anlamını hatırlatmak için alıntı kelime ile ikileme oluşturulmuş bazen ise eskiden kullanılan Türkçe bir kelime günümüzdeki karşılığıyla birlikte kullanılmıştır. Bazen ise farklı anlamda ancak aynı kavram alanından sözcükler bir araya getirilmiştir.

İkilemeler kökenlerine göre sınıflandırıldığında ikilemelerin her iki unsuru da Türkçe, bir unsuru Türkçe diğer unsuru yabancı, her iki unsurunun da yabancı kelimelerden oluştuğu görülmüştür. Her iki unsuru Türkçe olan ikileme sayısı 86'dır ve en fazla sayıdaki ikilemelerdendir. Türkçe ve yabancı kelimeden oluşan ikileme sayısı 23, her ikisi de yabancı kelimelerden oluşan ikileme sayısı 15'tir. Türkçe ve yabancı kökenli kelimelerden oluşan ikilemelerde bazen ilk sözcük Türkçe iken bazen ikinci sözcük

Türkçedir. İkilemeyi oluşturan unsurların kökenlerine bakıldığında çoğunluğu Türkçe olmasına rağmen Arapça, Farsça, Lehçeden alıntı sözcüklerin de yer aldığı görülmektedir.

Karay Türkçesindeki ikilemeler bazen Türkiye Türkçesindeki gibi birbirinden ayrı yazılmıştır ancak çoğunlukla ikilemeyi oluşturan kelimeler arasına kısa çizgi (-) koyulmuştur. Bazen ise ikilemeyi oluşturan kelimeler birleşik olarak yazılmıştır.

Kuzeybatı grubundan bir lehçe olan Karay Türkçesindeki ikilemelere bakıldığında batı grubundan olan Türkiye Türkçesindeki ikilemelerle oldukça benzer olduğu görülmektedir. Karay Türkçesindeki bazı ikilemeler ile Türkiye Türkçesindeki ikilemeler bire bir aynıdır: *bazı bazı, akıl fikir, zar zar, hısım akraba, sessiz sedasız, temiz pak ...*

Bazı ikilemeler Türkiye Türkçesindekiyle sadece seslik farklılık göstermektedir: *küç-bela* (KT) / *güç bela* (TT), *küç-kuvat* (KT) / *güç kuvvet* (TT), *şatır-şutır* (KT) / *çatır çutur* (TT), *sav-esen* (KT) / *sağ esen* (TT), *gece-kündüz* (KT) / *gece gündüz* (TT), *felan-fismekan* (KT) / *falan feşmekân* (TT).

Bazı ikilemelerin bir unsuru Türkiye Türkçesindekiyle aynıken diğer unsuru farklı bir kelimeyle oluşturulmuştur: *bok-boklavat* (KT) / *bok püsür* (TT), *saz-çalgı* (KT) / *çalgı çengi* (TT), *çul-çırp* (KT) / *çul çaput* (TT), *sav-selamet* (KT) / *sağ salim* (TT), *yarım-yartı* (KT) / *yarım-yamalak* (TT), *yer-kırıy* (KT) / *yer yurt* (TT), *parça kesek* (KT) / *parça pürçük* (TT).

Bazı ikilemeler Türkiye Türkçesindeki karşılığıyla aynı anlamdadır ama ikilemenin her unsuru da farklı kelimelerle kurulmuştur: *tohtamay-tınmay* (KT) / *durmadan dinlenmeden* (TT), *kayta kayta* (KT) / *döne döne, tekrar tekrar* (TT), *kıçkırık-bakırık* (KT) / *bağırış çağırış* (TT), *savut-saban* (KT) / *kap-kacak* (TT), *yamandan yamanı (bar)* (KT) / *beterin beteri (var)* (TT).

Bazı ikilemelerin Karaim Türkçesinde Türkiye Türkçesindekiyle bir unsurunun aynı hem de bir unsurunun Türkiye Türkçesindekinden farklı kullanımlarının olduğu örnekler de vardır: *yazık-gunah* (KT), *faşmanlıh yazıh* (KT) / *yazık günah* (TT). Türkiye Türkçesindeki *yazık günah* ikilemesiyle aynı anlam Karaim Türkçesinde hem *gunah* hem de *faşmanlıh* kelimeleriyle verilmiştir.

İkilemeler üzerine yapılan çalışmalarda ikilemelerin sırasının değiştirilemeyeceği söylenir. Ancak Karaim Türkçesinde ikilemenin unsurlarının yerinin değiştirilerek kullanıldığı örnekler de vardır: *akıl-us* (s. 59) / *us-akıl* (s. 582) “us akıl, akıl fikir, sebep”, *yakarış-yalvarış* (s. 219) / *yalvarıp yakar-* ~ *yalvarıp-yakar-* (s. 219) “yalvarıp yakarmak”.

Dizilimi Türkiye Türkçesindekiyle farklılık gösteren ikilemeler de vardır: *kin-kets* ~ *kün keç* (KT) / *gece gündüz* (TT), *yipten-yineden* (KT) / *iğneden ipliğe* (TT), *satuv-aluv* (KT) / *alım satım* (TT). Bu tarz ikilemelerde söz diziminin yanı sıra sözcüklerin aldıkları ekler de farklıdır.

Kısaltmalar

s.	Sayfa
vb.	Ve benzeri
KT	Karay Türkçesi
TT	Türkiye Türkçesi

Kaynakça

- Ağakay, M. A. (1953). İkizlemeler Üzerine. *Türk Dili*, 2/16, 189-191.
- Ağakay, M. A. (1954). Türkçede Kelime Koşmaları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 2, 97-104.
- Ağca, F. (2015). Eski Türkçe Kö:kTeñri ve Kö:k Kalık İkilemeleri Üzerine". *Türkbilig*, 30, 201-221.
- Aktan, B. (2010). Dîvânü Lügâti't-Türk'ün Söz Varlığında Yer Alan İkilemeler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 28, 1-12.
- Akyalçın, N. (2024). *Türkçe İkilemeler Sözlüğü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aşcı, U. D. (2015). İngiltere'deki Türkçe Konuşan Toplumun Konuşma Dilinde Rastlanılan İkilemeler Üzerine. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1/37, 221-246.
- Aydın, E., Karaman, A. (2019). Eski Türk Yazıt ve El Yazmalarında İkilemeler. *Journal of Old Turkic Studies*, 3/2, 259-286.
- Baskakow, N. A. vd. (1974). *Ślownik Karaimsko-Rosyjsko-Polski*. Moskwa: Russkij Yazık.
- Çağatay, S. (1978). Uygurcada Hendiadyoinler. *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler* (s. 29-66). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Çağatay, S. (2008). Uygurcada Hendiadyoinler. A. Ata (Haz.), 100. *Doğum Yıldönümüne Armağan Prof. Dr. Saadet Çağatay'ın Yayınlanmış Tüm Makaleleri* (s. 234-269). Ayaz Tahir Türkistan İdil-Ural Vakfı Yayınları.
- Çimen, E. (2021). İkilemeler Hakkında Bibliyografya Çalışması. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6/1, 53-80.
- Eren, H. (1949). İkiz Kelimelerin Tarihi Hakkında. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 7/II, 283-286.
- Foy, K. (1899). Studien zur Osmanischen Syntax, Das Hendiadyoin und die Wortfolge "ana baba". *Mittheilungen des Seminars für Orientalische Sprachen*, MSOS II-2, Berlin: 105-136.
- Gültek, V. (2014). *Büyük Rusça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Hatipoğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kargı Ölmez, Z. (1997). Kutadgu Bilig'de İkilemeler (1). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 7, 19-40.
- Keskin, B. (2021). Eski Uygurca İkilemelere Katkılar. *Türkiyat Mecmuası*, ÖS. 31, 151-175.
- Korkmaz, Z. (2017). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Marchand, H. (1952). Alliteration, Ablaut und Reim in der Türkischen Zwillingsformen. *Oriens*, V/1, Leiden: 60-69.
- Omuralieva, A. (2019). Yansımali Kelimeler Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi*, 3/2, 257 – 267.
- Ölmez, M. (2017). Eski Uygurca İkilemeler Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 65/2, 243-311.
- Parlatır, İ. (2014). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Tuna, O. N. (1948). Türkçede Tekrarlar I. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, III/1, 429-447.
- Tuna, O. N. (1950). Türkçede Tekrarlar II. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, IV/2, 35-82.
- Yıldız, H. (2013). Eski Uygurca Dışastvustık'ta İkilemeler Üzerine Notlar. *Bengü Belâk. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı*, (Ed. Bülent Gül), s. 465-482, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Zülfikar, H. (1995). *Türkçede Ses Yansımali Kelimeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. <https://sozluk.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 04.11.2025)